

Examen VWO

2024

tijdvak 1
woensdag 15 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Pulp in het Nederlandse leesonderwijs?

Na publicatie van tekst 1 verschenen hierop landelijk verscheidene reacties. Vier van deze reacties staan als fragment in het tekstboekje, na tekst 1. Behalve vragen over tekst 1 bevat dit examen vragen over deze reacties in samenhang met tekst 1.

Tekst 1 Fastfood voor jonge lezers: de schadelijke promotie van pulp in het onderwijs

Tekst 1 kun je met onderstaande kopjes in vier opeenvolgende delen onderverdelen:

- deel 1: Het probleem van de ontlezing
- deel 2: Een verkeerde overheidsmaatregel
- deel 3: De schade aan jongeren ontrafeld
- deel 4: Juiste overheidsinitiatieven?

1p 1 Bij welke alinea begint deel 3, ‘De schade aan jongeren ontrafeld’?

“Wat hebben we nodig om ontlezing een halt toe te roepen? Mooie verhalen natuurlijk, maar ook ‘mooie lezers’.” (regels 1-4)

1p 2 Welke bedenking zal een kritische lezer waarschijnlijk vooral hebben bij het antwoord op de vraag in bovenstaand citaat?
‘Mooie verhalen’ en ‘mooie lezers’
A staan inhoudelijk geheel los van de ontlezing.
B verergeren de ontlezing eerder dan dat ze haar verminderen.
C zijn inhoudelijk nauwelijks of niet te onderscheiden van elkaar.
D zijn zeker niet de enige zaken die de ontlezing kunnen stoppen.

Uit alinea 5 is het standpunt af te leiden dat de Nederlandse overheid haar “eigen cultuuronderwijs” momenteel onvoldoende serieus neemt.

2p 3 Geef de redenering weer waarmee in deze alinea dit standpunt wordt onderbouwd.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

“Nederland zou zijn eigen cultuuronderwijs serieuzer moeten nemen.” (regels 55-57)

2p 4 Welke twee concrete maatregelen worden daarvoor verderop in tekst 1 voorgesteld?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Zowel in de titel van tekst 1 als in de supermarktmetafoor in alinea 5 worden de boeken op de shortlist van de Jonge Jury vergeleken met voedsel.

- 2p **5** Welke twee kenmerken van de boeken van de Jonge Jury worden benadrukt met deze voedselvergelijkingen?

In alinea 7 worden negatieve kenmerken van pulp genoemd, waaronder:

- 1 Pulp bevestigt lezers in seksistisch denken.
- 2 Pulp bevestigt lezers in racistisch denken.
- 3 Pulp jaagt bij lezers vooral een kick na.

- 2p **6** Citeer voor elk van de drie kenmerken een zinsgedeelte uit alinea 8 dat als een voorbeeld ervan is te beschouwen.

Neem de nummers van de drie kenmerken over en zet daarachter je antwoord.

“Met zulke lelijke teksten kweek je geen mooie lezers.” (regels 122-123)

- 3p **7** Leid uit alinea 10 tot en met 12 vier kenmerken af van “mooie lezers”.

“Literatuur draagt bij aan empathie en aan burgerschap.” (regels 151-152)

- 1p **8** Citeer de zin uit alinea 7 tot en met 10 waaruit duidelijk blijkt dat pulp juist afbreuk doet aan burgerschap.

“Dat in het Nederlandse onderwijs op de basisschool en in het voortgezet onderwijs het lezen van onze internationaal geprezen jeugdliteratuur, denk aan Anna Woltz, Simon van der Geest, Martha Heesen of Bart Moeyaert, niet verplicht is (...).” (regels 153-160)

- 1p **9** Waarom wordt in bovenstaand citaat benadrukt dat onze jeugdliteratuur “internationaal geprezen” wordt, gelet op de strekking van tekst 1? omdat deze internationale waardering

- A duidelijk maakt dat er in het buitenland weinig begrip is voor het gebrek aan kwaliteitseisen in het Nederlandse literatuuronderwijs
- B het des te schrijnender maakt dat onze kwalitatief goede jeugdliteratuur in eigen land nauwelijks door jongeren hoeft te worden gelezen
- C nogmaals onderstreept hoe schadelijk het voor Nederlandse jongeren is dat er geen kwaliteitseisen aan jeugdliteratuur worden gesteld
- D tot nu toe klaarblijkelijk niet heeft geleid tot een noodzakelijke aanscherping van eisen in het Nederlandse literatuuronderwijs

- 2p 10 Welke uitspraak geeft de hoofdgedachte van tekst 1 het best weer?
- A Door beleven en herkennend lezen in leesbevorderingsinitiatieven te bevorderen, werkt de overheid seksistisch en racistisch denken in de hand.
 - B Door de literaire competenties van leerlingen te verwaarlozen, negeert de overheid waardevolle adviezen van echte deskundigen.
 - C Door leesmotivatie prioriteit te geven in het onderwijs, veronachtzaamt de overheid de serieuze jeugdliteratuur in Nederland.
 - D Door leesplezier in leesbevorderingsinitiatieven centraal te stellen, frustreert de overheid de literaire ontwikkeling van scholieren.

Reacties op tekst 1

Lees tekstfragment 1.

In tekstfragment 1 worden twee kritiekpunten ingebracht tegen de opvattingen over leesonderwijs uit tekst 1.

- 2p 11 Vat deze twee kritiekpunten samen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

Lees tekstfragment 2.

“ik ben het absoluut met u eens dat het schadelijk is om seksueel geweld zo vaak in te zetten, puur als plotwending.” (regels 2-3, tekstfragment 2)
Een kritische lezer zou kunnen vinden dat deze bewering over thrillers in strikte zin in tegenspraak is met een andere bewering uit tekstfragment 2.

- 1p 12 Met welke andere bewering is deze vooral in tegenspraak?
- A Er is niets kwalijs aan het feit dat jongeren vanuit leesplezier hun boeken kiezen.
 - B Het heeft principieel de voorkeur dat jongeren zelf hun boeken kunnen kiezen.
 - C Jongeren zijn door de leesles allang bekend met schadelijke personen en ideeën in boeken.
 - D Seksuele misstanden spelen ook een schadelijke rol in bekende literaire werken.

In tekstfragment 2 worden twee argumenten ingebracht tegen de argumentatie in tekst 1.

- 2p 13 Vat deze twee argumenten samen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

"Wat ik niet begrijp en nooit heb begrepen, is wat er zo verkeerd is aan leesplezier." (regels 12-13, tekstfragment 2)

Een kritische lezer kan vinden dat deze uitspraak geen recht doet aan de inhoud van tekst 1.

- 1p **14** Geef aan waarom een kritische lezer dat kan vinden. Baseer je antwoord op de inhoud van tekst 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

"Waarom er een elitaire minderheid is, die vindt dat we altijd neerbuigend moeten doen over Young Adult-boeken voor jongeren (en feelgood-romans voor volwassenen, trouwens)." (regels 13-15, tekstfragment 2)
Een kritische lezer kan vinden dat het standpunt van tekst 1 in dit citaat wordt vertekend.

- 1p **15** Citeer de zin uit alinea 4 tot en met 7 van tekst 1 die een kritische lezer hiervoor het best als argument kan gebruiken.

Lees tekstfragment 3.

- 2p **16** Geef aan of het negatieve oordeel over pulpboeken uit tekst 1 *wel* of *niet* eenduidig wordt afgewezen in tekstfragment 3, en citeer de zin uit tekstfragment 3 waaruit dit blijkt.

In tekstfragment 3 wordt een andere omgang met stereotypen in het leesonderwijs bepleit dan in tekst 1.

- 2p **17** Geef dit verschil aan. Neem de nummers uit onderstaande zinnen over en zet daarachter je antwoord.

Gelet op tekstfragment 3 moeten docenten boeken die stereotypen bevestigen, in hun onderwijs ...(1)....

Gelet op tekst 1 moeten docenten boeken die stereotypen bevestigen, in hun onderwijs juist ...(2)....

Lees tekstfragment 4.

- 1p **18** Op welke alinea van tekst 1 vormt tekstfragment 4 het duidelijkst een tegenreactie?
A op alinea 8
B op alinea 9
C op alinea 10
D op alinea 11

In tekstfragment 4 wordt een andere inhoudelijke invulling van literatuuronderwijs bepleit dan in tekst 1.

- 2p **19** Benoem beide invullingen. Baseer je antwoord op tekstfragment 4 en op alinea 10 tot en met 12 van tekst 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Hieronder staan drie uitspraken uit tekstfragment 4:

- 1 "Deze mensen zijn in de war." (regel 1)
 - 2 "Ze denken dat neerlandistiek een soort maatschappijleer is, of dat de neerlandistiek de maatschappijleer moet verdringen om het nut nog extra te bewijzen" (regels 1-3)
 - 3 "Of moeten de economen ook voortaan voor hun baan vrezen?" (regels 8-9)
- 3p **20** Een kritische lezer kan in elke uitspraak een drogreden aanwijzen, gelet op de inhoud van tekst 1. Geef voor elke uitspraak aan welke. Kies daarvoor uit onderstaande drogredenen. Een drogreden kan slechts één keer worden gebruikt.
Neem de nummers van de uitspraken over en zet daarachter de letter van de juiste drogreden.
- a bespelen van het publiek
 - b cirkelredenering
 - c onjuist beroep op een kenmerkschema
 - d ontduiken van de bewijslast
 - e overdrijven van een voor- of nadeel
 - f persoonlijke aanval
 - g vertekening van het standpunt

Tekst 2 Toverberg

De moeder lijkt zich gedurende de eerste dagen in het hotel psychologisch te ontwikkelen, blijkens alinea 1 tot en met 3.

- 1p **21** Welke woordenreeks geeft de psychologische ontwikkeling van de moeder in alinea 1 tot en met 3 chronologisch het best weer?
- A alleen, gespannen, oorlogszuchtig
 - B gepijnigd, alleen, verbitterd
 - C gespannen, gefrustreerd, ongelukkig
 - D ongelukkig, verbitterd, gelaten
- "Het is heerlijk gluren, in de ontbijtaal boven op de berg." (regels 45-46)
- 2p **22** Leg in eigen woorden uit door welke twee factoren het "heerlijk gluren" is naar de gasten in de ontbijtaal, gelet op alinea 4. Geef geen voorbeelden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

De gasten van nu worden in alinea 5 vergeleken met de gasten van vroeger.

- 2p **23** Leid uit alinea 5 twee overeenkomsten af tussen de gasten van nu en die van vroeger.

In alinea 5 wordt beschreven hoe hedendaagse vakantiegangers omgaan met hun vakantietijd.

- 2p **24** Leg uit wat tegenstrijdig is aan de manier waarop hedendaagse vakantiegangers omgaan met hun vakantietijd, gelet op alinea 5. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Alinea 6 is te beschouwen als een uitwerking van één zin uit alinea 5.

- 1p **25** Citeer deze zin uit alinea 5.

De beschrijving van moeder en zoon op “de laatste avond” in alinea 9 verschilt in twee opzichten inhoudelijk van hun eerdere beschrijving in alinea 2 en 3.

- 2p **26** Leg uit in welke twee opzichten de beschrijving van moeder en zoon in alinea 9 inhoudelijk verschilt van deze eerdere beschrijving in alinea 2 en 3. Geef geen voorbeelden.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p **27** Welke uitspraak doet het meest recht aan de ik-figuur in tekst 2?

- A De ik-figuur bespreekt ter amusement wintersporters negatief, terwijl deze samen met een reisgenoot verblijft in een voormalig sanatorium.
- B De ik-figuur is duidelijk afkerig van wintersport en zit op de berg om met een reisgenoot tot rust te komen in een voormalig sanatorium.
- C De ik-figuur is fanaticus liefhebber van wintersport en zit op de berg om samen met een reisgenoot tot rust te komen in een voormalig sanatorium.
- D De ik-figuur stelt zich op als een beschouwer van wintersporters, terwijl deze samen met een reisgenoot verblijft in een voormalig sanatorium.

- 2p **28** Welke zin typeert tekst 2 het best?

- A Deze tekst is een filosofisch eerbetoon aan een bekend literair werk waarin een wintersportlocatie centraal staat.
- B Deze tekst is een literaire bespiegeling waarin ervaringen tijdens een wintersportvakantie tot existentiële overwegingen leiden.
- C Deze tekst is een onderzoeksverslag waarin observaties op een wintersportvakantie in een breed maatschappelijk kader worden geplaatst.
- D Deze tekst is een reportage waarin het gedrag van vakantiegangers in een hotel wordt besproken, geduid en beoordeeld.

Onderzoek naar de waardering van *De engelenmaker*

Stel, bij het vak Nederlands moet je ter voorbereiding op je mondelinge literatuurexamen een uitgebreid onderzoek doen naar de waardering van de roman *De engelenmaker* (2005) van de Vlaamse auteur Stefan Brijs. In het tekstboekje vind je enkele bronnen die voor dit onderzoek bruikbaar kunnen zijn. Als een eerste stap in dit onderzoek verdiep je je in de argumentatie van elke bron. Je beoordeelt vervolgens de bruikbaarheid ervan en brengt de overeenkomsten en verschillen in argumentatie tussen de bronnen in kaart.

Lees bron 1.

In bron 1 wordt *De engelenmaker* positief beoordeeld.

- 2p **29** Geef uit alinea 1 en 2 vijf argumenten voor dit oordeel.
Nummer de argumenten en geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Lees bron 2.

In bron 2 komen de leerlingen Jouk en Wida aan het woord over de roman.

- 1p **30** Geef het standpunt over de roman *De engelenmaker* en het belangrijkste argument hiervoor in de reactie van Jouk.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Wida geeft geen expliciet oordeel over *De engelenmaker*, maar is duidelijk positief.

- 1p **31** Op basis van welke twee kenmerken van de roman oordeelt Wida positief?

Lees bron 3.

In alinea 2 en 3 van bron 3 staan twee recensies centraal waarin negatief over *De engelenmaker* wordt geoordeeld.

- 2p **32** Noem drie argumenten voor dit negatieve oordeel waarin deze twee recensies overeenstemmen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

- 3p **33** Geef vier inhoudelijke en/of stilistische kenmerken van bron 3 waardoor deze bron betrouwbaarder overkomt dan bron 2. Laat de vindplaats en auteur van bron 3 hierbij buiten beschouwing.

Lees bron 4.

Je kunt erover twijfelen of bron 4 voor je waarderingsonderzoek bruikbaar is.

- 2p **34** Geef twee argumenten waarom bron 4 hiervoor niet bruikbaar is. Baseer je antwoord op de inhoud van bron 4. Laat de vindplaats en auteur van bron 4 hierbij buiten beschouwing.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.
- 2p **35** Noem drie aspecten van *De engelenmaker* waarover zowel bron 1 als bron 3 positief is.

“Je ziet alles vanuit diverse oogpunten waardoor je je eigen mening over de situatie kan scheppen.” (Wida, regels 7-8, bron 2)

- 1p **36** Wordt ditzelfde argument voor een oordeel over *De engelenmaker* ook gebruikt in een andere bron?
- A Het wordt ook gebruikt in bron 1.
 - B Het wordt ook gebruikt in bron 3.
 - C Het wordt ook gebruikt in bron 4.
 - D Het wordt in geen andere bron gebruikt.

De rol die wetenschap en religie spelen in *De engelenmaker* wordt wisselend gewaardeerd in bron 1 tot en met 4.

- 2p **37** Bepaal per bron of de rol van de **wetenschap** in *De engelenmaker* duidelijk positief of negatief wordt gewaardeerd, of dat dit niet eenduidig kan worden bepaald.
Neem de nummers van de vier bronnen over en zet daarachter *positief, negatief of niet te bepalen*.
- 2p **38** Bepaal per bron of de rol van **religie** in *De engelenmaker* duidelijk positief of negatief wordt gewaardeerd, of dat dit niet eenduidig kan worden bepaald.
Neem de nummers van de vier bronnen over en zet daarachter *positief, negatief of niet te bepalen*.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.